

Dana ȚABREA

Jocul interpretării

(George Bondor, *Dansul măștilor. Nietzsche și filosofia interpretării*, Editura Humanitas, 2008, 340 p.)

Editura Humanitas a publicat recent cartea lui George Bondor despre Nietzsche, intitulată sugestiv *Dansul măștilor. Nietzsche și filosofia interpretării*. Apariția unei lucrări amplu documentate despre Nietzsche, care să valorifice textele târzii ale filosofului german, cât și o vastă bibliografie critică occidentală de maximă actualitate reprezintă un câștig enorm pentru studentul și cercetătorul român, o bucurie pentru cititorul avizat, interesat de gândirea lui Nietzsche. Cu atât mai mult cu cât literatura de specialitate din România nu a putut dispune până în prezent de o lucrare atât de serioasă despre Nietzsche!

Proiectul acestei cărți își are originea în teza de doctorat a autorului ei, intitulată *De la metafizică la hermeneutică. Friedrich Nietzsche*, susținută în 2004 la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. Dacă inițial, în teza sa de doctorat, George Bondor a avut în vedere cazul Nietzsche ca o ilustrare a deconstrucției metafizicii din perspectivă hermeneutică, actualul volum explicitează conceptele și temele fundamentale ale filosofiei lui Nietzsche în baza coeziunii pe care le-o conferă ideea de *interpretare*. Astfel, filosofia nietzscheană este oferită spre lectură în forma unei *hermeneutici existențiale*, la baza căreia regăsim ideea că *ființa este interpretare*, de unde nu mai e decât un pas până la a spune, odată cu Gadamer, că „ființa care poate fi înțeleasă este limbaj”. Orice existență, atât în sfera umanului cât și în sfera organicului ori a anorganicului, este interpretare, dat fiind

faptul că „toate voințele de putere interpretează”. Interpretarea devine în acest fel conceptul central prin care îl citim pe Nietzsche. Chiar titlul volumului, o dată reformulat, înseamnă dansul (manifestarea) interpretărilor.

Lucrarea este structurată în cinci capitole: 1. „De la forță la voința de putere” (analiza unor concepte esențiale pentru înțelegerea filosofiei lui Nietzsche, cum ar fi voința de putere, forță, evaluare, putere, dominare); 2. „Interpretarea ca fenomen universal” (aprofundarea legăturii dintre conceptul voinței de putere și cel de interpretare); 3. „Genealogie și istorie” (analiza metodei genealogice, privită drept critică a moralei); 4. „Nihilism și metafizică” (analiza nihilismului ca mod de a fi al europeanului modern); 5. „În labirintul metafizicii” (identificarea resorturilor criticii metafizicii ca platonism, urmărind decostrucția metafizicii prin punerea în discuție a disciplinelor ei fundamentale, anume ontologia, teologia naturală, cosmologia și psihologia rațională).

Dansul măștilor, ca metaforă, invită la surprinderea jocului inepuizabil al devenirii, care în forma unei etalări de perspective ierarhizate și suprapuse nu trimite mai departe înspre o iluzorie esență a filosofilor. Lumea, în viziunea lui Nietzsche, este asemenea unei sfere cu centrul pretutindeni și circumferința nicăieri, pentru că în orice punct forțe opuse – active și reactive – se pot ciocni, pentru a da seama de manifestarea voinței de putere, creând atât un centru

de forță cât și un centru perspectival dinspre care realitatea se construiește în imanența ei. Totalitatea acestor perspective infinite este, totodată, indefinită, pentru că perspectivele nu se însumează monadic, ci se desfășoară dinăuntru în afară, caz în care spunem că lumea nu-i decât interpretare, ori dinafară înspre interior, caz în care spunem că instinctele noastre interpretează lumea. Disoluția subiectului și a obiectului lasă loc perspectivismului. După cum arată autorul, Nietzsche susține că interpretarea este prezentă în toate sferele existenței (anorganică, organică, umană). În lumea anorganică, interpretarea se referă la raportul imediat dintre două existențe învecinate, iar apanajul acestei interpretări îl constituie *adevărul* tocmai pentru că lipsește mijlocirea prin valori, credințe, concepte, teorii. O dată intrate în scenă acestea din urmă, adevărul este ocultat de minciună. Se impune o clarificare conceptuală, realizată foarte bine de George Bondor în paginile cărții, între *percepții*, *interpretări* și *perspective*. Despre *percepție* Nietzsche vorbește atunci când are în vedere lumea anorganică, cu referire la interpretarea din care lipsește medierea. *Interpretarea* se referă, în general, la raportarea voinței de putere la lume: voința de putere interpretează, impunând diferențe de putere (conflictul forțelor) și, interpretând, constituie lumea, care nu-i decât joc al interpretărilor. În fine, *perspectiva* numește interpretarea care presupune medierea, astfel că nu putem vorbi de perspectivă decât în ceea ce privește sferele organică și umană. În ceea ce privește organicul, Nietzsche tematizează corpul, considerat metaforă a pluralității. Asemeni unui stat perfect ierarhizat cu guvernatori și guvernați, corpul nostru, ba chiar fiecare organ în parte, reprezintă punctul de intersecție al

unor forțe, dintre care unele reușesc să domine, iar altele sunt dominate. Voința de putere interpretează la nivel organic în sensul că apar noi organe și noi funcții adecvate unor scopuri noi, organismele se reproduc, organele se specializează. În sfera umanului, instinctele, afectele, nevoile reprezintă subiectul interpretării. Dincolo de toate acestea, omul nu e nimic. Orice evaluare a noastră e rodul instinctelor noastre, iar a considera că există un sens, o valoare inherentă lucrurilor e rezultatul unui act de proiecție. Atunci când interpretările sunt considerate realități avem de a face cu fenomenul disimulării. Dintre toate modalitățile existenței, omul este în cea mai mare măsură înzestrat cu facultatea de a minți. Îndepărtându-se de facticitatea pură a lucrurilor, el numește devenirea aparență, refugiindu-se în construcțiile raționale (idei, idealuri, valori, teorii) și neglijând faptul că acestea sunt în egală măsură rodul jocului puterii și al interpretării.

Singura atitudine valabilă în fața jocului inepuizabil al interpretărilor o reprezintă afirmarea pluralității existenței, cu alte cuvinte a devenirii, demascarea falselor măști ale metafizicii, religiei și moralei (iluzia unității conștiinței și a eului; iluzia obiectivității lumii; iluzia adevărului) și înlocuirea lor cu măștile autentice (ficțiunile artistice), a căror minunată evanescență este acum pe deplin evidențiată. Ceea ce trebuie reținut este că dincolo de orice mască nu ne așteaptă nimic de ordinul unui chip ultim (substanța, esența, ființa etc.), ci doar o nouă mască, și așa mai departe ad infinitum. Cu această idee, autorul identifică nu doar figura centrală a filosofiei lui Nietzsche, ci și influențele acestei gândiri asupra filosofiei sfârșitului de secol XX.